

สถาปัตยกรรม

เป็นเรือนพักอาศัยขนาดใหญ่ เรือนตั้งอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มหมู่บ้านที่มีการแบ่งพื้นที่ดินของกลุ่มเรือนชัดเจน ลักษณะพิเศษของเรือนเป็นเรือนแฝดสองเรือนติดกันเนื่องจากเจ้าของเรือนมีภรรยาสองคน การแบ่งเนื้อที่ใช้สอยจึงแบ่งออกเป็นเป็นลักษณะสมมาตรสองด้าน ประกอบด้วยส่วนทางขึ้นเรือนสองด้านเหมือนกัน ซึ่งเป็นพื้นที่ด้านหน้าเรือนที่เรียกว่า Anjung เป็นพื้นที่สำหรับรับแขกด้านหน้าบ้านซึ่งลดระดับจากพื้นเรือนประมาณ 1.00 เมตร เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ด้านนอกและด้านในตัวเรือน ถัดจากส่วนทางเข้าจะเป็นส่วนแม่เรือนซึ่งประกอบด้วยชานหน้าซึ่งอยู่ภายตัวเรือนมีลักษณะยาวตลอดความกว้างด้านหน้าเรือน เป็นพื้นที่ที่ถูกประดับประดาอย่างสวยงามและสะอาด ถัดไปเป็นพื้นที่ส่วนนอนซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยห้องนอนสองห้อง ด้านหลังเรือนซึ่งเป็นส่วนครัวซึ่งปัจจุบันถูกปรับให้เป็นส่วนทางขึ้นบ้าน เนื่องจากการตัดถนนใหญ่บริเวณด้านหลังทำให้พื้นที่ส่วนครัวในปัจจุบันเสมือนเป็นพื้นที่ส่วนด้านหน้าบ้านอีกทางหนึ่ง ผนังห้องครัวที่กั้นระหว่างครัวของเรือนทั้งสอง สามารถยกออกขยายเป็นพื้นที่กว้างเพื่อใช้ในการจัดงานเลี้ยงและงานฉลองได้ ใต้ถุนเรือนยกสูงประมาณ 1.80 เมตร ไม่มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ใต้ถุนเรือน ห้องน้ำยังมีการใช้งานอยู่บริเวณนอกตัวเรือน

รูปที่ 3.88 แสดงลักษณะเรือนแฝดที่มีความสมมาตรเนื่องจากเจ้าของเรือนมีภรรยาสองคน

รูปที่ 3.89 เรือนครัวด้านหลัง ปัจจุบันเป็นเสมือนหน้าบ้านอีกด้านหนึ่ง เมื่อมีถนนใหญ่ตัดผ่านหลังบ้าน

ลักษณะขององค์ประกอบเรือน

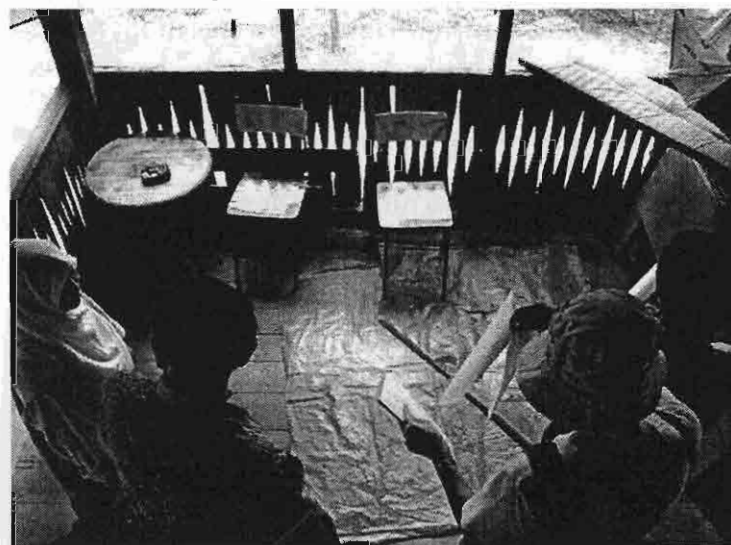
เป็นเรือนโครงสร้างไม้ ตั้งอยู่บนฐานเสาคอนกรีต ใต้ถุนสูงประมาณ 1.80 เมตร หลังคาเป็นทรงโบราณขนาดใหญ่และยื่นมุกออกสองด้านเป็นรูปกากบาท ส่วนเรือนครัวเป็นหลังคาปราณเช่นกันแต่มีช่องระบายอากาศด้านบน หลังคามุงด้วยสังกะสีทั้งหมด ไม่มีฝ้าเพดาน ผนังเรือนเป็นไม้ตีซ้อนเกล็ดสีธรรมชาติ หน้าต่างด้านหน้าเป็นบานเปิดคู่มือมีเกล็ดระบายอากาศสูงตั้งแต่พื้นด้านบนเป็นช่องแสงกรุกระจกสีเหนือกระจกสีเป็นเกล็ด ไม้ระบายอากาศ พื้นเรือนปูด้วยไม้และปูเสื่อน้ำมันทับ บันไดทางขึ้นเรือนด้านหน้าเป็นไม้และปัจจุบันเปลี่ยนเป็นบันไดคอนกรีตรวมถึง

คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น: กรณีศึกษาเปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่นๆ
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ศนิ ลิ้มทองสกุลและคณะฯ

บันไดทางขึ้นด้านหลังเรือนเช่นกัน การประดับประดาตกแต่งพบการใช้กระเจ๊กสีและการแกะสลัก
ช่องแสงและช่องลมเหนือช่องเปิดทั้งภายในและภายนอกเรือน และหน้าจั่วของเรือนซึ่งเน้นลาย
แสงอาทิตย์เป็นส่วนใหญ่

ลักษณะทางสังคมของการอยู่อาศัยตามขนบธรรมเนียมของศาสนาได้มีผลต่อการจัดวาง
การใช้สอยพื้นที่เรือนและลักษณะของรูปมวลที่ปรากฏให้เห็นในเรือนหลังนี้อย่างชัดเจน ทั้งการ
แบ่งการใช้พื้นที่ออกเป็นสองส่วนเท่ากัน รูปมวลของเรือนที่มีลักษณะสมมาตรเท่ากันทั้งสองด้าน
โดยยังคงลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นได้อย่างลงตัว

รูปที่ 3.90 แสดงพื้นที่ส่วน Anjung ซึ่งเป็นที่สำหรับรับแขกและเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างภายในและตัวเรือน

รูปที่ 3.91 แสดงช่วงเปิดบริเวณชานหน้าเรือนเห็น
การเจาะช่องเปิดถึงพื้นเพื่อการระบายอากาศที่ดี

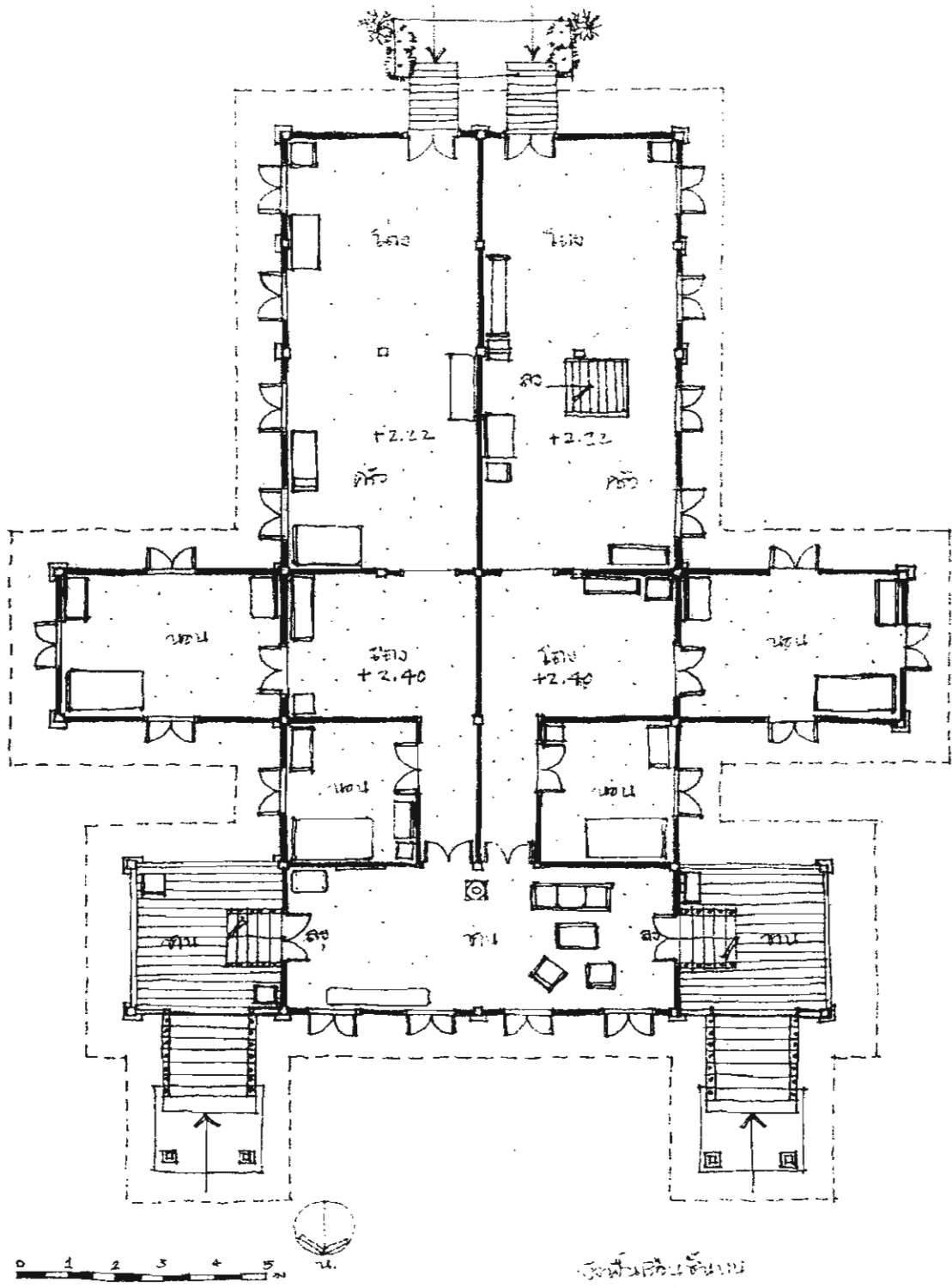
รูปที่ 3.92 พื้นที่ภายในชานหน้าเรือนด้านบน

รูปที่ 3.93 บริเวณส่วนเชื่อมต่อระหว่างแม่เรือนและเรือนครัว ซึ่งใช้
เป็นที่นั่งรับประทานอาหาร

คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น:กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับเรือนพื้นถิ่นๆ
ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

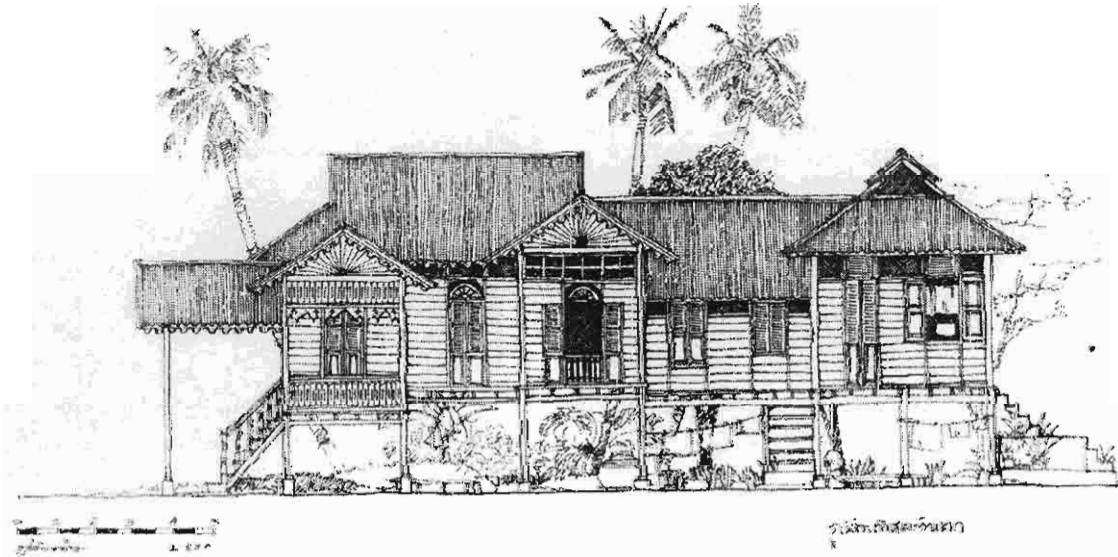
ศนึ ลีทองสกุลและคณะฯ

รูปที่ 3.94 ผังพื้นเรือน Abdul Jalil.

รูปถ่ายจริง

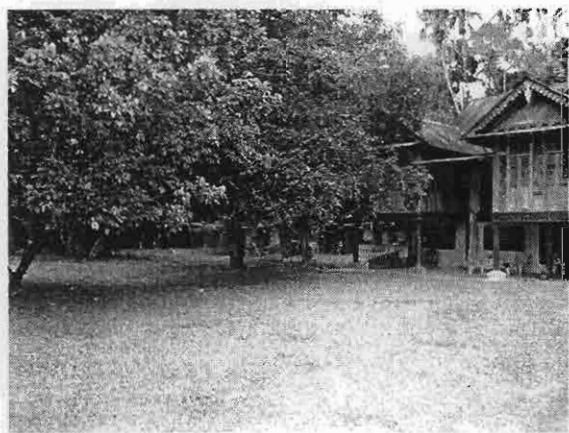
รูปถ่ายจริง

รูปที่ 3.95 รูปด้านเรือน Abdul Jalil.

เรือน M4

เจ้าของเรือน ชื่อ Haji Abdulah Musa.
ที่ตั้ง Kampung Guar, Perak.
สำรวจวันที่ 31 มีนาคม 2547

ผังบริเวณและภูมิสถาปัตยกรรมของบ้านหลังนี้เป็นบ้านที่อยู่ท่ามกลางสวนผสมของไม้ผลนานาชนิด อาณาบริเวณบ้านมีการแสดงอาณาเขตระหว่างถนนกับที่ดินด้วยรั้วลวดหนาม ส่วนบริเวณด้านข้างใช้การปลูกต้นไม้

รูปที่ 3.96 สนามหญ้าหน้าบ้าน

รูปที่ 3.97 ทางเดินเข้าสู่ตัวเรือน

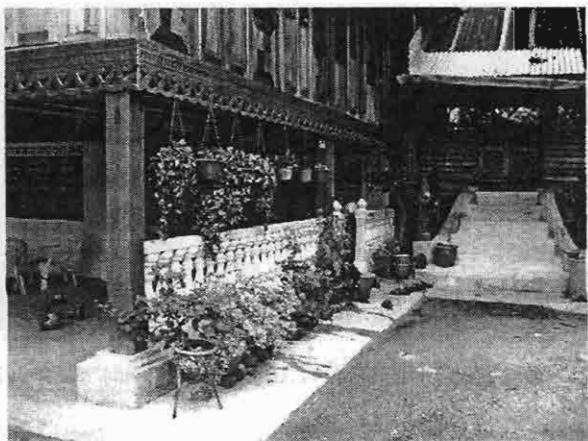
ภายในบริเวณบ้านมีเรือนสำหรับอยู่อาศัย โดยตัวเรือนไม่ได้เข้าสู่ถนนโดยตรง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าถนนตัดผ่านภายหลัง มีการทำบริเวณด้านหน้าบ้านเป็นสนามหญ้า มีทางเดินโรยกรวดเชื่อมจากถนนเข้ามายังบันไดทางขึ้นตัวเรือน ใต้ถุนเรือนมีการต่อเติมเป็นห้องและมีการทำเป็นพื้นคอนกรีตสำหรับนั่งพักผ่อนหรือรับแขก มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับบริเวณบันไดขึ้นเรือน ได้แก่ เฟื่องฟ้า วานหางจระเข้ โป๊ยเซียน หัวใจม่วง เป็นต้น โดยมีทั้งลักษณะปลูกลงดิน ไม้กระถาง และไม้แขวน มีการจิ้งจาวตากผ้าบริเวณริมทางเดินเข้าบ้าน บริเวณด้านหลังบ้านมีห้องน้ำ และห้องส้วมแยกจากกันภายนอกตัวเรือน มีโรงเก็บของและโรงเก็บไม้ ด้านข้างบ้านมีกรงเลี้ยงไก่ มีการปลูกไม้ผลด้านข้างและหลังบ้าน ได้แก่ มะม่วง ทุเรียน ขนุน หนาก ชมพุ่มาเหมียว เป็นต้น

คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น:กรณีศึกษาเปรียบเทียบบเรือนพื้นถิ่น
ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ศนิ ลี้มทองสกุลและคณะ

รูปที่ 3.98 ไม้ประดับกระถางบริเวณบันไดหน้าบ้าน

รูปที่ 3.99 ไม้ประดับกระถางบริเวณบันไดหน้าบ้าน

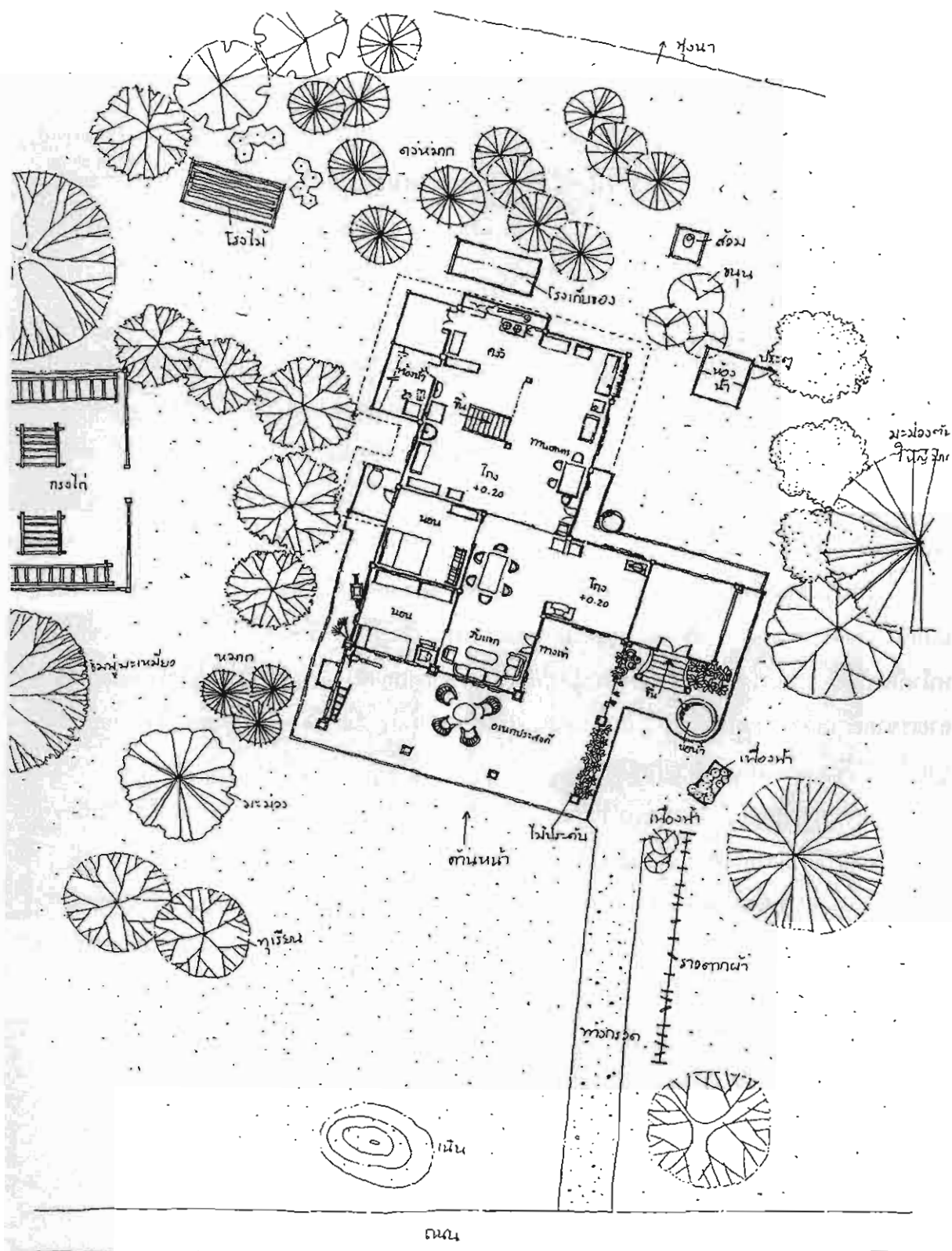
รูปที่ 3.100 กรงไก่

รูปที่ 3.101 ราวตากผ้า

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ศนิ ลิ้มทองสกุลและคณะฯ

รูปที่ 3.102 ผังบริเวณเรือน Haji Abdulah Musa.

สถาปัตยกรรม

เป็นเรือนที่ตั้งอยู่ติดถนนที่ใช้เป็นทางสัญจรหลัก ตัวเรือนล้อมด้วยสวนไม้ผล และเนินหญ้า ด้านหลังเรือนเป็นทุ่งนา เป็นเรือนพักอาศัยขนาดกลางมีการต่อเติมค่อนข้างมากโดยเฉพาะด้านล่างพบการต่อเติมและกันผนังเพื่อใช้ประโยชน์เต็มพื้นที่ การใช้สอยทั้งหมดแทบจะลงมาใช้ด้านล่างทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยส่วนรับแขก ห้องนอน ส่วนรับประทานอาหาร ส่วนครัว และห้องน้ำจำนวน 2 ห้อง โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนครัวด้านหลังบ้านเป็นการรื้ออาคารเดิมออกบางส่วนและต่อเติมใหม่เป็นลักษณะพื้นที่โถงสูงสองชั้นลักษณะโครงสร้างเป็นโครงสร้างก่ออิฐฉาบปูน มีการต่อเติมห้องน้ำและส่วนซักล้างยื่นออกไปนอกแนวอาคาร พื้นที่ชั้นสองมีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม ประกอบด้วยโถงกลางซึ่งเชื่อมจากทางขึ้นด้านหน้าเรือนซึ่งเป็นชานที่ลดระดับจากตัวเรือน และทางขึ้นจากส่วนครัวภายในบ้านซึ่งใช้เส้นทางขึ้นเรือนหลักในปัจจุบัน และห้องนอนอีก 3 ห้อง ซึ่งพบว่ามีการใช้งานเพียงห้องเดียว

ลักษณะขององค์ประกอบเรือน

ในส่วนของเรือนเก่าเป็นโครงสร้างไม้ วางบนฐานเสาคอนกรีตสูง 20 ซม. หลังคาเป็นทรงบานนอสองหลังคาบริเวณด้านหน้าและหลังคาบานอสูงขวางบริเวณกลางเรือน มุงด้วยสังกะสี ทางขึ้นด้านหน้าเป็นบันไดคอนกรีต มีราวกันตกเป็นปูนปั้นลักษณะผายออก ผนังเรือนเป็นไม้คิเป็นลวดลายประดับลายเรขาคณิตสวยงาม พื้นเป็นพื้นไม้ปูด้วยเสื่อน้ำมัน ในส่วนต่อเติมเป็น โครงสร้างสมัยใหม่ก่ออิฐฉาบปูน พื้นเป็นซีเมนต์ขัดมันปูด้วยเสื่อน้ำมัน

การประดับประดาตกแต่งเป็นลักษณะเด่นของเรือนหลังนี้ที่พบ คือ ในส่วนเรือนเดิมมีการประดับตกแต่งด้วยงานแกะสลักและฉลุไม้อย่างปราณีตงดงาม มีการประดับประดาตั้งแต่หน้าหน้าจั่ว ผนัง ช่องลม และช่องเปิดของเรือนทั้งภายในและภายนอกเป็นลวดลายพรรณพฤกษาและลายเรขาคณิต

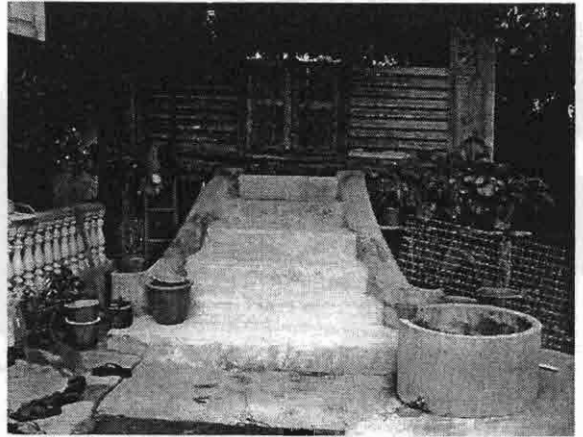
จากการสำรวจพบว่าลักษณะของการต่อเติมอาคารตามการใช้สอยปัจจุบันและการเลือกใช้วัสดุ โครงสร้างสมัยใหม่ของเรือนหลังนี้เป็นสิ่งที่ทำลายคุณค่าทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะคุณค่าทางงานศิลปกรรมของเรือนหลังนี้ ที่มีความประณีตอย่างยิ่ง โดยสิ้นเชิง

คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น:กรณีศึกษาเปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่นฯ
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ศนิ ลิ้มทองสกุลและคณะฯ

รูปที่ 3.103 ลักษณะตัวเรือนเดิมที่มีการประดับประดาด้วยงานแกะสลัก
งาช้าง

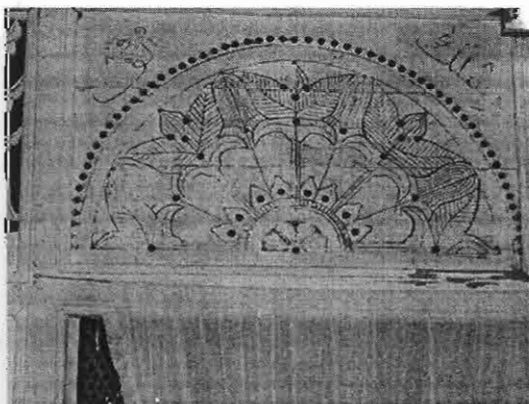
รูปที่ 3.104 บ้านโคทางขึ้นเรือนมีลักษณะผายออก ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากรูปแบบบ้านโค
มะละกา

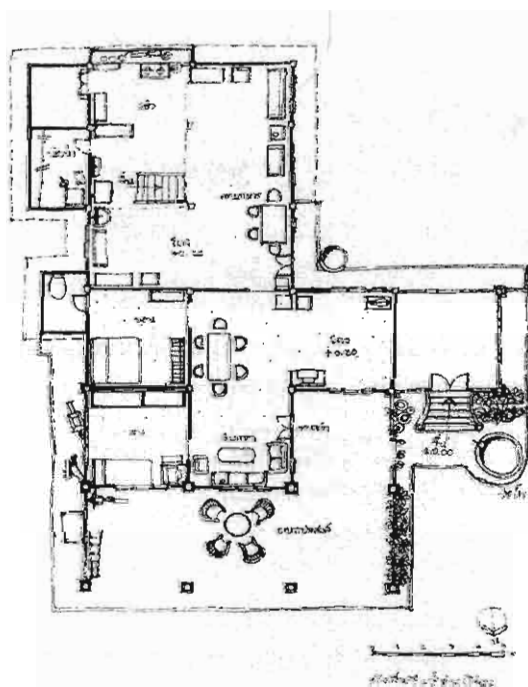
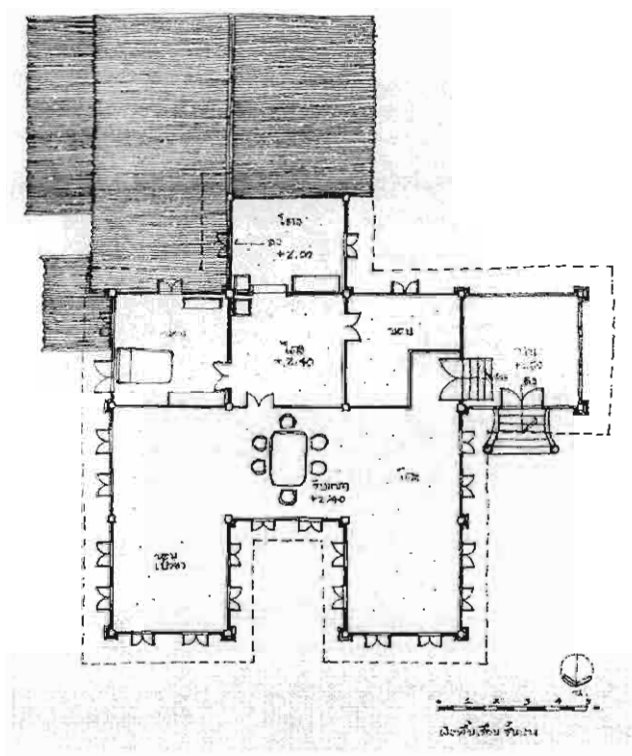
รูปที่ 3.105 แสดงการเพิ่มเติมพื้นที่ภายในได้แก่เรือนเพื่อรองรับกิจ
กรรมและความเป็นอยู่สมัยใหม่

รูปที่ 3.106 แสดงพื้นที่ส่วนด้านหน้าเรือนซึ่งยังใช้เป็นพื้นที่นั่งพักผ่อนได้แก่เรือนแม้ว่า
จะมีการเพิ่มเติมในส่วนโครงสร้างและปรับพื้นที่เป็นคอนกรีตก็ตาม

รูปที่ 3.107 ลวดลายประดับงานแกะสลักงานฉลุและรูปแบบของคาน้ำ ช้องเปิดเป็นลวด
ลายพรรณพฤกษา

พื้นที่ใช้สอย

โถง	183 ตร.ม.
นอน	76 ตร.ม.
อเนกประสงค์	64 ตร.ม.
ครัว	12 ตร.ม.
ชาน	16 ตร.ม.
พื้นเรือนชั้นล่าง (ใต้ถุน)	208 ตร.ม.
พื้นเรือนชั้นบน	152 ตร.ม.
พื้นที่ใช้สอยรวม	360 ตร.ม.

รูปที่ 3.108 ผังพื้นเรือน Haji Abdulah Musa.

คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น:กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับเรือนพื้นถิ่นๆ
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่รัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ศนิ ลิ้มทองสกุลและคณะ

รูปภาพที่ 3.109 รูปด้านเรือน Haji Abdulah Musa.

บทที่ 4 การศึกษาเปรียบเทียบ

4.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและลักษณะกายภาพหมู่บ้าน

หมู่บ้านไทยมุสลิมพื้นที่ภาคใต้

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในอศิตของชุมชน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล เป็นไปตามสภาพถิ่นที่อยู่ วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดชุมชนในลักษณะชาวถ้ำและชาวน้ำ (อมรา ศรีสุชาติ: 2544) ต่อเมื่อมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกและมีการพัฒนาด้านเกษตรกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรจึงเกิดการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาตั้งถิ่นฐานบนพื้นราบซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาไปสู่ชุมชนบ้าน-ชุมชนเมืองในปัจจุบัน

จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่แถบนี้เห็นว่าพื้นที่ตั้งแต่เขตอำเภอเทพา จังหวัดสงขลามาทางตะวันออกจนถึงเขตอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานีนั้น เป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำที่ไหลจากเทือกเขาสันกาลาคีรีทางทิศใต้ที่กั้นเขตแดนประเทศไทยออกจากประเทศมาเลเซีย แม่น้ำในบริเวณนี้มีอยู่หลายสาย เช่น แม่น้ำเทพา แม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสาบบุรีเป็นต้น ลำน้ำแต่ละสายไหลลงสู่ทะเลโดยมีปากแม่น้ำเป็นของตนเอง ซึ่งเกิดจากการทับถมของกรวดทราย โคลนตะกอน จากเทือกเขาและที่สูงอันเป็นบริเวณต้นน้ำ ทำให้เกิดที่ราบลุ่มที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและการเพาะปลูก โดยเฉพาะบริเวณปากแม่น้ำปัตตานีมีลักษณะเป็นที่กำบังคลื่นลมทะเลได้ดีกว่าที่อื่นๆจึงพัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าในเวลาต่อมา

ชุมชนมุสลิมมักตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนและมีผู้นำ คือ อิหม่าม เป็นหัวหน้าในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมต่างๆและดูแลชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ และคำสอนทางศาสนาอิสลาม การรวมกลุ่มหรือที่เรียกกันในภาษามลายูว่า” ก่าปง” จะมีศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน อาจจะเป็นมัสยิดหรือสุเหร่าก็ได้

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านไทยมุสลิมพื้นที่ภาคใต้แต่ละแห่ง มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่สภาพแวดล้อมและลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในหมู่บ้านนั้น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สามารถแบ่งประเภทหมู่บ้านได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. หมู่บ้านที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำ ชายทะเลหรือบริเวณป่าชายเลน
2. หมู่บ้านที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานในที่ราบลุ่ม ที่ทำนา หรือสวนยาง
3. หมู่บ้านที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานบนที่สูง หรือเชิงเขา

ผังชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม จะมีลักษณะเด่น ซึ่งเป็นรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่ไม่ตายตัวนัก โดยพื้นฐานแล้วการปลูกสร้างบ้านเรือนจะกระจายอยู่ล้อมรอบหมู่บ้านโดยมีศูนย์กลางคืออาคารทางศาสนา ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางชุมชน รูปแบบของศาสนสถานที่เหมาะสมจะประกอบด้วย อาคารมัสยิด

อาคารเรือน และกุโบร์สำหรับฝังศพ ทั้งนี้จะปรับประยุกต์ตามความเหมาะสมกับที่ตั้ง โดยอาจใช้มัสยิดเป็นอาคารสอนศาสนา หรืออาจใช้กุโบร์ร่วมกับชุมชนอื่นๆก็ได้ ที่ว่างโดยรอบ อาจใช้เพื่อประกอบกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมชุมชน เช่น ลานแข่งนก ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมหลักทางวัฒนธรรม โดยแต่ละบ้านมักจะเลี้ยงนก ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้ชาย และแสดงฐานะทางสังคม ที่ว่างดังกล่าวจะเชื่อมต่อกับผังบริเวณบ้านแต่ละบ้านเป็นระบบโครงข่าย สามารถเดินไปมาหาสู่กัน ทำให้รู้จักกันหมดในระยาะใกล้เคียง และใช้เป็นทางผ่านไปศาสนสถานเพื่อทำพิธีประจำวัน เป็นการสร้างระบบความสัมพันธ์ในชุมชนให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในการดูแลรักษาชุมชนร่วมกัน เสมือนมีเวรยามรักษาความปลอดภัย อีกทั้งทำให้เกิดการทักทายและติดต่อไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะแนวความคิดทางศาสนาที่มีหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ ซึ่งชาวไทยมุสลิมยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งนำมาใช้ในการกล่อมเกลাজิตใจ และเสมือนกฎสังคมในการจัดระเบียบชุมชนที่ยึดถือปฏิบัติด้วยความสมัครใจร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของผังชุมชนมีความสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินชีวิตที่เวลาทำงานหรือประกอบอาชีพชาวบ้านจะแยกย้ายกันไปทำ แต่เมื่อถึงตอนเย็นหลังเลิกงานชาวบ้านจะมาอยู่ร่วมกัน ที่บริเวณมัสยิดหรือสุเหร่า ซึ่งใช้พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนข่าวสาร ทำกิจกรรมร่วมกันหลังจากการปฏิบัติศาสนกิจเสร็จ โดยเฉพาะช่วงเย็นวันศุกร์ ถือเป็นการแก้ปัญหาชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน

เขต (2539) ได้กล่าวถึงหมู่บ้านที่อยู่ริมน้ำที่บางปลาหมอ จ.ปัตตานี ซึ่งมีอาชีพการทำประมงเรือเล็กพบว่า ผังหมู่บ้านจะวางตัวตามแนวริมน้ำเป็นหลัก ในลักษณะเรียงรายไปตามแนวชายฝั่ง (Linear) เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นก็มีการสร้างบ้านเพิ่มเติมในลักษณะครอบคร้วแบบขยาย คือ เป็นบ้านหลายๆหลังแต่อยู่ในแถวเดียวกัน สามารถเห็นความสัมพันธ์ของครอบคร้วเดียวกันในแถวกบ้านเดียวกัน ทุกหลังสามารถเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะได้ โดยจะมีที่จอดเรือของคนในชุมชนอยู่ นอกจากพื้นที่ริมน้ำจะเป็นของสาธารณะแล้ว ศูนย์กลางชุมชนทางศาสนาคือมัสยิดก็เป็นพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ในระดับกลุ่มบ้านจะมีลานกิจกรรมของกลุ่มบ้านก็เป็นพื้นที่สาธารณะของกลุ่มบ้าน ในการสำรวจหมู่บ้านชาวเลที่บ้านทอน จ.นราธิวาส พบว่าคนใน ชุมชนมีอาชีพทำประมงและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร การตั้งบ้านเรือนจะมีลักษณะกระจายอยู่ในสวนมะพร้าวริมทะเล บ้านแต่ละหลังมีขนาดกะทัดรัด มีการจัดระเบียบพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกให้ใช้สอยได้อย่างประหยัด ซึ่งอาจเป็นเพราะจุดกำเนิดที่มาจากความเป็น “ชาวเรือ” ที่ใช้ชีวิตทั้งชีวิตอยู่ในเรือล่องไปในทะเล ดังนั้น พื้นที่ที่จำกัดของเรือจะต้องถูกใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด (เสาวลักษณ์, 2543)

ส่วนบ้านที่ อ.เกดรี จ. สตูล ที่มีอาชีพการทำเกษตรกรรมประเภทนาข้าว จะมีการวางผังหมู่บ้านในลักษณะอยู่ร่วมกันถึงแม้ว่าจะเป็นที่ราบที่มีพื้นที่อย่างกว้างขวางก็ตาม เป็นการตั้งถิ่นฐานชุมชนในลักษณะแบบกระจุก (Cluster village) (เขต, 2543) มีการแบ่งพื้นที่ของส่วนการประกอบอาชีพ

คือการทำนา ออกจากพื้นที่หมู่บ้านอย่างชัดเจน โดยใช้การปลูกพืชจำพวก มะพร้าว จาก กล้วย หมากรัน ระหว่างสองบริเวณ ทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวของบ้าน

หมู่บ้านมาเลย์พื้นดินในพื้นที่มาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียประกอบด้วยคนหลายชนชาติ ได้แก่ คนมาเลย์ คนจีน คนอินเดีย เป็นต้น แต่ละชนชาติมีการแบ่งแยกพื้นที่การอยู่อาศัยออกจากกันชัดเจน คนมาเลย์ซึ่งเป็นคนพื้นดินที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อยู่อาศัยในพื้นที่ชนบทเป็นส่วนใหญ่และในเมือง ส่วนคนจีน และอินเดียจะสามารถเป็นเจ้าของที่ดินอยู่อาศัยได้เฉพาะในเขตเมืองที่มีการประกาศเป็นพื้นที่อนุญาตสมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษเท่านั้น ในการศึกษาจะมุ่งศึกษาเฉพาะลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านและเรือนของคนมาเลย์

การตั้งถิ่นฐานของคนมาเลย์จะกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ชนบทเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ลักษณะการตั้งถิ่นฐานจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น หมู่บ้านชาวประมงจะตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ริมน้ำ มีการทำอาชีพประมง ส่วนหมู่บ้านที่อยู่บนที่ราบจะมีการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ส่วนหมู่บ้านเชิงเขามีการทำสวนผลไม้ เช่น สวนมะพร้าว สวนยาง สวนปาล์มน้ำมัน (Gibbs, 1987)

การสร้างหมู่บ้านของคนมาเลย์ที่เรียกว่า “Kampung” นั้น เริ่มต้นจากการสร้างบ้าน 1 หลัง ก่อน แล้วจึงขยายตัว สร้างเพิ่มเติมจนกลายเป็นหมู่บ้าน โดยมีผู้นำหมู่บ้านที่เรียกว่า “Penghulu” (Gibbs, 1987) ซึ่งทำหน้าที่เป็นอธิบามสอนศาสนาด้วย ผังของหมู่บ้านเกิดจากการวางตำแหน่งตัวบ้านตามความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน บ้านแต่ละหลังจะมีเจ้าของเป็นครอบครัวหนึ่งครอบครัว กลุ่มของบ้านที่อยู่ใกล้กันมักเป็นบุคคลที่เป็นญาติกัน ตั้งอยู่กระจัดกระจายไปตามลักษณะภูมิประเทศ บ้านหมู่บ้านชาวประมงตามริมน้ำจะมีความหนาแน่นมากกว่าหมู่บ้านบนที่ราบ มีการเรียงตัวตามแนวยาว (Linear) ตามแนวพื้นที่ริมน้ำ ส่วนหมู่บ้านชาวนาชาวสวนบนที่ราบ จะมีการเรียงตัวของบ้านเป็นกลุ่ม (Cluster) (Yuan, 1987)

ลักษณะเด่นทางกายภาพของหมู่บ้าน คือความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยรอบคือ มีการสร้างบ้านแทรกตัวอยู่ระหว่างต้นไม้ ซึ่งสามารถนำต้นไม้เหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการเป็นอาหาร และใช้สร้างบ้านเรือนด้วย ส่วนบริเวณพื้นรอบๆตัวบ้านที่มีลักษณะเป็นพื้นดินหรือพื้นทราย จะได้รับการปิดกวดให้เรียบและสะอาด ฝนที่ตกลงมาหรือน้ำจากการใช้สอยของคนก็สามารถซึมผ่านลงใต้ดินได้ พื้นที่ของบ้านหรือหมู่บ้านจะมีลักษณะการซ้อนทับของการใช้พื้นที่หลากหลายกิจกรรม ไม่สามารถที่จะบอกถึงขอบเขตได้อย่างชัดเจน โดยมีพื้นที่สาธารณะใช้ร่วมกันบางส่วน เช่น บ่อน้ำบาดาล ซึ่งลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่ของคนในหมู่บ้านในลักษณะด้อยที่ด้อยอาศัยและพึ่งพากัน